

УДК 811.111'244'276.6:070

С.Г. ВАВІЛІНА

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ СФОРМОВАНОСТІ ВМІНЬ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО ЧИТАННЯ АНГЛОМОВНИХ ПІАР-ТЕКСТІВ У МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ

У статті визначено та охарактеризовано розроблені критерії оцінювання рівня сформованості вмінь професійно орієнтованого читання англomовних піар-текстів у майбутніх журналістів, які були застосовані для аналізу та інтерпретації результатів двох експериментальних зрізів з метою перевірки їх достовірності.

Ключові слова: професійно орієнтоване читання, майбутні журналісти, передекспериментальний зріз, після експериментальний зріз, критерії оцінювання.

Для проведення експериментальної перевірки методики навчання майбутніх журналістів професійно орієнтованого читання (далі – ПОЧ) на основі англomовних піар-текстів (ПТ) необхідно було визначити критерії оцінювання рівня сформованості професійно спрямованої іншомовної комунікативної компетентності (далі – ПІКК) у ПОЧ англomовних ПТ.

У дослідженнях Н.З. Магазової, С.В. Радецької, Т.С. Серової, С.К. Фолмкіної та С.І. Шевченко основними показниками сформованості вмінь іншомовного читання визначаються швидкість читання та розуміння прочитаного. Такі вчені, як О.С. Малюга, М.О. Мосіна, Т.С. Серова, Т.Р. Шаповалова, вважають розуміння тексту об'єктом контролю володіння читанням і називають показниками повноту, точність і глибину розуміння. З позицій професійно орієнтованого навчання актуалізується позиція тих методистів, хто вважає, що рівень володіння іншомовним читанням визначається рівнем сформованості вмінь, необхідних для читання тексту певного жанру [2–6].

Проте, наскільки нам відомо, критерії оцінювання вмінь ПОЧ англomовних ПТ досі не визначались.

Метою статті є визначення і характеристика вищезазначених критеріїв та обґрунтування їх застосування для оцінювання вмінь ПОЧ англomовних ПТ у майбутніх журналістів.

У нашому дослідженні ми вважаємо об'єктами контролю ті групи вмінь, які зумовлені метою навчання майбутніх журналістів ПОЧ на основі англomовних ПТ і є необхідною умовою формування ПІКК у читанні ПТ. Отже, об'єктами контролю навчання майбутніх журналістів ПОЧ, згідно з визначеними вміннями медіаграмотності (МГ) та ПОЧ англomовних ПТ і розробленою системою вправ для навчання МГ та ПОЧ на основі англomовних ПТ, є рівні сформованості вмінь МГ, лексичних і граматичних навичок ПОЧ та вмінь референтного й інформативного ПОЧ англomовних ПТ.

Для об'єктивного вимірювання рівня сформованості вищезазначених навичок та вмінь необхідно було визначити об'єктивну кількісну міру об'єктів вимірювання [1, с. 53], тобто критерії.

При оцінюванні рівня сформованості вмінь МГ ми скористалися критеріями, запропонованими О.В. Федоровим для оцінювання медіакомпетентності особистості [7, с. 23–30], а саме інформаційним, перцептивним та інтерпретаційним показниками. Інформаційний показник, який дає змогу оцінити рівень набутих студентами під час роботи над ПТ та МТ інших жанрів елементарних знань термінології МГ та теорії медіакультури, пропонуємо вважати критерієм *“медіаобізнаності”*. Перцептивний показник, що дає змогу виявити рівень *“комплексної ідентифікації”* (рівень ототожнення з автором медіатексту (МТ) [7, с. 29]), ми визначаємо як критерій *“адекватності визначення авторської позиції”*. І, нарешті, інтерпретаційний показник, який слугує для оцінювання рівня сформованості вмінь критично аналізувати засоби створення та процес функціонування МТ різних жанрів у соціумі на основі певних рівнів медіасприйняття, розглядаємо як критерій *“ступінь ідентифікації технік створення МТ”*.

Критерії оцінювання рівня сформованості мовних навичок і мовленнєвих вмінь ПОЧ були розроблені на основі визначених під час дослідження лексико-граматичних навичок ПОЧ і вмінь референтного та інформативного видів ПОЧ англомовних ПТ.

Рівень сформованості лексичних навичок ПОЧ вимірюється за такими критеріями, як *“ступінь локалізування лексичних одиниць (ЛО) з позитивним забарвленням”* та *“правильність співвіднесення значення слова з контекстом речення”*. Перший критерій дає змогу оцінити навички розпізнавання лексичних засобів створення позитивної оцінки в ПТ, тоді як останній виявляє рівень сформованості навичок співвідносити значення слова з контекстом речення шляхом прогнозування вживання слів і здогадки про їх значення за синтаксичними або граматичними ключами.

З метою оцінювання рівня сформованих граматичних навичок ПОЧ ми пропонуємо два критерії. Критерій *“правильність встановлення засобів синтаксичного та смислового зв'язку у реченні”*, за яким вимірюються навички розпізнавати та правильно вживати мовні засоби, що поєднують компоненти синтаксичних одиниць. Критерій *“правильність встановлення значення слова за морфологічною структурою”* оцінює навички студентів встановлювати морфологічний склад слова та використовувати знання словотвірних функцій певних частин слова для визначення його семантики.

Оцінювання рівня сформованості вмінь референтного ПОЧ англомовних ПТ відбувається за допомоги такого критерію, як *“правильність визначення структури ПТ”*. Цей критерій забезпечує визначення рівня володіння вміннями орієнтуватися в структурі ПТ певного жанру, ідентифікувати його структурно-композиційні частини, визначати необхідний (заданий) структурний елемент ПТ. Наступний критерій, а саме *“ступінь достовірності прогнозування предметно-тематичного змісту”*, допомагає оцінити сформовані вміння узагальнювати основну інформацію, спираючись на головні референти ПТ і прогнозувати предметно-тематичний зміст за ключовими словами.

Рівень сформованості вмінь інформативного ПОЧ ми пропонуємо оцінювати за декількома критеріями. Насамперед, це критерій *“адекватності*

визначення функціонального призначення ПТ”, який перевіряє, наскільки добре студенти розуміють цілі створення та особливості функціонування ПТ. Критерій *“правильність визначення ролі мовних засобів позитивної оцінки”* вимірює рівень розуміння студентами ролі, яку такі мовні засоби відіграють у прирощенні публіцитного капіталу базисного суб’єкта – ініціатора ПТ. Такий критерій, як *“ступінь ідентифікації аргументації ПТ”*, визначає рівень сформованості вмінь студентів розпізнавати прийоми переконання та аргументації в ПТ. Критерій *“правильність визначення цільової аудиторії ПТ”* дає змогу оцінити вміння визначати цільову аудиторію через імпліцитно виражені маркери тексту. За критерієм *“інформаційної обізнаності”* перевіряється наявність у студентів загальних знань про особливості функціонування публічних комунікацій у Великій Британії. Оцінювання сформованості вмінь робити узагальнення щодо напрямів соціально-економічного розвитку базисного суб’єкта піар на основі отриманої з тексту інформації та наявних знань студентів за темою передбачена критерієм *“адекватності висновків про діяльність організації”*. І, нарешті, критерій *“ступінь конкретизації основних проблем тексту”* уможливує виявлення рівня сформованості вмінь майбутніх журналістів детально розуміти зміст тексту.

Розглянемо процедуру нарахування балів за визначеними критеріями при оцінюванні рівня сформованості визначених навичок і вмінь. Максимальна сума балів, яку може отримати кожен студент за всіма критеріями, становить 100 балів (100%). Оскільки розвиток умінь МГ є факультативним компонентом, обсяг навчання якого може варіюватися та відповідно зменшуватися з кожним етапом навчання, то вагомість цього об’єкта дослідження ми оцінили у 10%. Отже, на критерії оцінювання сформованості вмінь МГ відводиться 10 балів. На критерії оцінювання сформованості мовленнєвих навичок, які є важливою передумовою ефективного оволодіння вміннями ПОЧ, виділяється 30 балів (30%): 15 балів для оцінювання рівня сформованості лексичних навичок ПОЧ і 15 балів для оцінювання сформованості граматичних навичок ПОЧ. Найбільшу кількість балів – 60 (60%) – відведено на критерії оцінювання вмінь референтного та інформативного ПОЧ англомовних ПТ як основного об’єкта експериментального навчання. Вони розподіляються порівну, тобто по 30 балів на кожний вид читання.

Шкала оцінювання рівня знань, навичок і вмінь при формуванні у майбутніх журналістів ПКК у читанні англомовних ПТ відображена у табл.

При оцінюванні рівня сформованості вмінь МГ за критерієм *“медіа-обізнаність”* студентам пропонуються два закритих тестових завдання з вибором однієї правильної відповіді, за які нараховується по 1 балу (загалом 2 бали). Два тестових завдання з вибором однієї відповіді передбачені для оцінювання сформованих умінь МГ згідно з критерієм *“адекватність визначення авторської позиції МГ”*, за правильний вибір яких надається по 2 бали (загалом 4 бали). За неправильну відповідь бали не нараховуються.

Таблиця

Шкала оцінювання рівня сформованості вмінь ПОЧ англомовних ПТ

Критерії	Показники	Максимальна кількість балів
УМІННЯ МГ		
1. Медіаобізнаність	Набуття знань базових медіаосвітніх термінів і елементарних відомостей з теорії медіакультури	2
2. Адекватність визначення авторської позиції МТ	Повна відповідність авторській позиції, яка дає змогу передбачити хід подій МТ	4
3. Ступінь ідентифікації технік створення МТ	Повна відповідність визначених лінгвістичних і екстралінгвістичних засобів функціям впливу МТ	4
МОВЛЕННЄВІ НАВИЧКИ ПОЧ АНГЛОМОВНИХ ПТ		
ЛЕКСИЧНІ НАВИЧКИ ПОЧ		
1. Ступінь локалізування лексичних одиниць з позитивним забарвленням	Повна локалізація лексичних одиниць з позитивним забарвленням	5
2. Правильність співвіднесення значення слова з контекстом речення	Повна відповідність значення слова контексту речення	10
ГРАМАТИЧНІ НАВИЧКИ		
3. Правильність встановлення засобів синтаксичного та смислового зв'язку в реченні	Правильний вибір засобів зв'язку (сполучників, займенників тощо) у реченні	10
4. Правильність встановлення значення слова за морфологічною структурою	Правильність визначення структурних частин слова та його семантики	5
Уміння ПОЧ англомовних ПТ		
Уміння референтного ПОЧ		
1. Правильність визначення структури ПТ	Правильне визначення в ПТ усіх наявних структурних частин	18
2. Ступінь достовірності прогнозування предметно-тематичного змісту	Повне й достовірне прогнозування змісту тексту (частини тексту) за заголовком та ключовими словами	12
Уміння інформативного ПОЧ		
3. Адекватність визначення функціонального призначення ПТ	Повна відповідність функціонально-цільовому призначенню ПТ	3
4. Правильність визначення ролі мовних засобів позитивної оцінки	Повна відповідність головній функції позитивно забарвлених мовних засобів у ПТ	3
5. Ступінь ідентифікації аргументації ПТ	Повна відповідність визначених прийомів аргументам ПТ	8
6. Правильність визначення цільової аудиторії ПТ	Адекватність визначення цільової аудиторії тим групам суспільства, яким адресовано ПТ	3
7. Інформаційна обізнаність	Набуття знань з практики паблік рилейшнз у Великій Британії	3
8. Адекватність висновків про діяльність організації	Повна відповідність здійснених висновків напрямам діяльності організації	4
9. Ступінь конкретизації основних проблем тексту	Повне розуміння імпліцитно вираженої інформації ПТ	6

За критерієм *“ступінь ідентифікації технік створення МТ”* нараховуються такі бали:

“4” – виявлені всі вербальні й невербальні засоби створення МТ та визначена роль кожного з них у реалізації функцій впливу на цільову аудиторію;

“3” – виявлені окремі вербальні й невербальні засоби створення МТ та частково визначена роль кожного з них у реалізації функцій впливу на цільову аудиторію;

“2” – майже не виявлені вербальні й невербальні засоби створення МТ та не визначена/неправильно визначена роль кожного з них у реалізації функцій впливу на цільову аудиторію;

“1” – неправильно виявлені вербальні й невербальні засоби створення МТ та неправильно визначена/не визначена роль кожного з них у реалізації функцій впливу на цільову аудиторію;

“0” – відповідь відсутня.

При оцінюванні лексичної навички впізнавати позитивно забарвлені слова нараховується по 1 балу за кожну локалізовану лексичну одиницю (загалом 5 балів). Якщо студенти неправильно визначили лексичну одиницю, знімається 1 бал. На оцінювання сформованості мовленнєвої навички студентів за критерієм *“правильність співвіднесення значення слова з контекстом речення”* спрямоване виконання студентами закритого тесту, який передбачає правильний вибір з 10 наданих лексичних одиниць для підстановки в текст. При цьому за кожну правильну відповідь нараховується 1 бал (усього 10 балів). За кожну неправильну відповідь знімається 1 бал.

З метою оцінювання сформованості граматичної навички правильно обирати та вживати засоби синтаксичного та смислового зв'язку студентам пропонується тест відкритого типу з пропусками, які мають бути заповненими займенниками, сполучниками, зв'язками тощо, при цьому за кожну правильну відповідь студенти отримують 1 бал (загалом 10). За кожну неправильну відповідь знімається 1 бал. Рівень сформованості граматичної навички ПОЧ встановлювати значення слова за його морфологічною структурою оцінюється за допомогою завдання, умовою якого передбачене виділення в наданих п'яти словах основи слова та суфікса та переклад цих слів. За умови правильного виконання завдання за кожне слово нараховується 1 бал (загалом 5 балів). За неправильний морфологічний розбір та/або переклад слова знімається 1 бал.

При оцінюванні рівня сформованості вмінь референтного ПОЧ, згідно з критерієм *“правильність визначення структури ПТ”*, за кожну з шести правильно визначених структурних частин прес-релізу нараховується 3 бали. За неправильну відповідь бали не нараховуються.

Для перевірки вміння прогнозувати предметно-тематичний зміст за ключовими словами та узагальнювати основну інформацію, спираючись на головні референти ПТ, студенти мають виконати закрите тестове завдання на встановлення відповідності між заголовками та текстами (або фрагментами текстів). За кожну правильно встановлену відповідність нараховується 3 бали (всього 12 балів). За неправильну відповідь бали не нараховуються.

При оцінюванні рівня сформованості вмінь інформативного ПОЧ англomовних ПТ за критерієм *“адекватність визначення функціонального призначення ПТ”* студенти мають обрати одну правильну відповідь із чотирьох запропонованих, яка повністю відповідає функціонально-цільовому призначенню ПТ. Правильна відповідь оцінюється у 3 бали, тоді як за неправильну відповідь бали не нараховуються.

Для вимірювання рівня сформованості вмінь визначати роль мовних засобів позитивної оцінки в ПТ студентам пропонується обрати одну відповідь з трьох, за яку в разі правильного вибору нараховується 3 бали. За неправильну відповідь бали не нараховуються.

Оцінювання вмінь студентів розпізнавати види аргументів у ПТ за критерієм *“ступінь ідентифікації аргументації ПТ”* передбачає вибір із запропонованого списку тих прийомів, що були використані в тексті. Максимальна сума балів за це завдання становить 8 балів за наявності 4 можливих правильних відповідей, отже, розподіл балів може мати такий вигляд:

“8” – правильно визначені всі чотири прийоми аргументації в тексті;

“6” – правильно визначені три прийоми аргументації в тексті;

“4” – правильно визначені два прийоми аргументації в тексті;

“2” – правильно визначений один прийом аргументації в тексті;

“0” – жодного прийому аргументації в тексті не визначено правильно.

Уміння інформативного ПОЧ англomовних ПТ визначати цільову аудиторію через імпліцитно виражені маркери тексту оцінюються в 3 бали за умови повної відповідності визначення тих груп суспільства, на які такий текст спрямований. При частковій невідповідності визначення цільової аудиторії студенти отримують 1,5 бала. У разі неправильного визначення або відсутності відповіді бали не нараховуються.

З метою оцінювання наявних знань з практики паблік рилейшнз у Великій Британії розроблено завдання на вибір одного з двох тверджень, за правильне виконання якого нараховується 3 бали.

Перевірити рівень сформованих у майбутніх журналістів умінь робити висновки та узагальнення про напрями соціальної та економічної діяльності організації, спираючись на інформацію ПТ, дає змогу відкрите завдання на надання розгорнутої відповіді. Оцінювання такої відповіді ми пропонуємо здійснювати за такою аналітичною шкалою:

“4” – судження повністю відображають напрями політики організації;

“3” – судження частково відображають напрями політики організації;

“2” – судження майже не відображають напрями політики організації;

“1” – судження не відображають напрями політики організації;

“0” – відповідь відсутня.

При оцінюванні рівня сформованості вмінь розуміти імпліцитно виражену інформацію ПТ за критерієм *“ступінь конкретизації основних проблем тексту”* студенти мають зробити три конкретних висновки на основі вилученої з тексту інформації. За кожний правильний висновок нараховується по 2 бали. За неправильну відповідь бали не нараховуються.

З метою об'єктивної оцінки рівня сформованості вмінь МГ та вмінь ПОЧ англомовних ПТ показники за кожним критерієм визначаються за такою схемою: 1) підраховуються набрані студентами бали за запропонованою аналітичною шкалою (табл.); 2) підраховується коефіцієнт навченості (К) за формулою В.П. Беспалька: $K = \frac{a}{n}$, де а – кількість правильно виконаних завдань; n – загальна кількість запропонованих завдань.

Виконання завдання вважається задовільним, якщо коефіцієнт навченості становить не менше ніж 0,7 [1, с. 56]. Отже, нижня межа навченості для оцінювання сформованості вмінь за всіма об'єктами вимірювання становить 70 балів (з них вмінь МГ – 7 балів, лексико-граматичних навичок ПОЧ – 21 бал (по 10,5 бала), вмінь ПОЧ англомовних ПТ – 42 бали (по 21 балу для кожного виду читання).

Для забезпечення коректного порівняння результатів перед- та післяекспериментального зрізу структура, обсяг, зміст тесту для післяекспериментального зрізу та система оцінювання залишилися ті самі.

Висновки. Отже, аналіз та інтерпретація отриманих нами експериментальних даних проводилися за 9 критеріями. Визначено й описано розроблені нами спеціальні критерії оцінювання рівня сформованості вмінь ПОЧ англомовних ПТ у майбутніх журналістів. З метою перевірки достовірності отриманих методами математичної статистики даних ці критерії були застосовані для оцінювання, аналізу та інтерпретації результатів двох експериментальних зрізів.

Список використаної літератури

1. Беспалько В.П. Теория учебника: Дидактический аспект / Владимир Павлович Беспалько. – М. : Педагогика, 1988. – 160 с.
2. Корейба І.В. Методика навчання професійного читання майбутніх учителів німецької мови з використанням інтернет-ресурсів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Інна Василівна Корейба. – К., 2010. – 286 с.
3. Кушнар'ова Т.І. Тестовий контроль рівня володіння майбутніми ветеринарними лікарями вміннями читати англійські тексти за фахом : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Тетяна Іванівна Кушнар'ова. – К., 2001. – 242 с.
4. Малюга О.С. Навчання професійно орієнтованого читання наукових англомовних текстів студентів-магістрів аграрних спеціальностей : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Малюга Олександр Сергійович. – К., 2007. – 217 с.
5. Мерцалова С.Л. Методика обучения чтению аутентичных текстов по специальности "Технология продуктов общественного питания" (на материале англ. яз.) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Светлана Леонидовна Мерцалова. – Орел, 2000. – 203 с.
6. Панина Е.Ю. Рекламные тексты как средство формирования иноязычной компетенции в профессионально-ориентированном чтении (на материале немецкого языка) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Елена Юрьевна Панина. – Пермь, 1999. – 193 с.
7. Федоров А.В. Развитие медиакомпетентности и критического мышления студентов педагогического вуза / А.В. Федоров. – М. : Изд-во МОО ВПП ЮНЕСКО "Информация для всех", 2007. – 616 с.

Стаття надійшла до редакції 24.01.2014.

Вавилина С.Г. Критерии оценивания уровня сформированности умений профессионально ориентированного чтения на основе англоязычных пиар-текстов у будущих журналистов

В статье определены и охарактеризованы критерии оценивания уровня сформированности умений профессионально ориентированного чтения англоязычных пиар-текстов у будущих журналистов, которые были применены для анализа и интерпретации результатов двух экспериментальных срезов с целью проверки их достоверности.

Ключевые слова: профессионально ориентированное чтение, будущие журналисты, передэкспериментальный срез, послеекспериментальный срез, критерии оценивания.

Vavilina S. Assessment criteria for the future journalists' skills of the PR texts based foreign language reading for specific purposes

The PR texts based methodology of teaching the future journalists foreign language reading for specific purposes was developed to meet the needs of the modern society in specialists able to meet competition at the international labour market. The choice of PR texts as a component of learning content not only complies with demands for learning materials of different genres efficient in the formation of reading competence among journalism students but also takes into consideration close interrelation and interdependence between PR and journalism in contemporary mass communications. The system of exercises for teaching reading skills by means of PR texts was created as well as a learning process model. They needed to be tested on the basis of the well grounded criteria.

The paper defines and outlines the assessment criteria designed to assess the level of the PR texts based foreign language reading skills, which the students of journalism acquire in the result of the proposed teaching methods. The author has developed an assessment scale to evaluate students' media competence as well as their skills in referent and informative types of reading. These criteria were applied to analyze and interpret the results of two experimental data in order to test their validity.

Key words: reading for specific purposes, future journalists, pre-experimental data, after-experimental data, assessment criteria.